

Lezen in groep 3-4

TAKEN

Leesomgeving

Net als in groep 1/2 is er een plek voor de kinderen, bijvoorbeeld met een luie stoel, een bank of kussens, die ze uitnodigt om zich terug te trekken met een boek. Er zijn materialen en er is meubilair waarmee de ruimte wordt aangekleed en afgebakend. Boeken zijn zo gepresenteerd dat ze bereikbaar zijn voor de kinderen en uitnodigen tot lezen. Er hangen posters over boeken en lezen. En op een speciaal plekje wordt de schrijver, dichter, illustrator of het boek van de maand tentoongesteld. Er is een ruim en gevarieerd aanbod aan boeken en teksten, niet alleen verhalen en gedichten, maar ook zakelijke teksten, zoals informatieve (prenten)boeken, kinderkookboeken, knutselboeken, naslagwerken als een atlas en een kinderwoordenboek. Er liggen kranten, reclamefolders, tijdschriften (zoals Kidsweek, National Geographic Junior, Okki, Quest Junior, Wild van Freek), brochures en teksten van kinderen zelf. Er zijn verhalende prentenboeken, voorleesverhalen, lied- en dichtbundels, luisterboeken, levende boeken en verhalen en gedichten van kinderen zelf. Het gaat om teksten die voorgelezen worden of die samen met jou als leerkracht bekeken en gelezen kunnen worden, maar ook om teksten die kinderen zelf kunnen lezen. Het gaat om recente boeken en om klassiekers, om kinderjury- en om griffelboeken. Er zijn ook (prenten)boeken in een tweetalige uitvoering. Als leerkracht zorg je regelmatig voor 'verse' boeken. In de 'computerhoek' kunnen kinderen digitale prentenboeken bekijken en zelfgemaakte foto's met onderschriften. Ze kunnen er allerlei spelletjes doen die het leren lezen ondersteunen. In de schrijfhoek bekijken ze teksten van klasgenoten en voorbeeldteksten. Op sites als www.jeugdbibliotheek.nl, www.jeugdbieb.nl en www.leesfeest.nl en in het materiaal van de [Kinderboekenweek](#) staan veel tips voor prentenboeken, dichtbundels en voorleesboeken. Bij de openbare bibliotheek kunnen thematische boekenpakketten geleend worden.

"Voor een deel van de kinderen verloopt het aanvankelijk leesproces teleurstellend. Niet omdat ze problemen hebben met het decoderen van de woorden, maar omdat de teksten die ze kunnen lezen zo weinig interessant zijn. Het niveau van de verhalen die de kinderen zelf kunnen lezen, spoort dan niet met de rest van hun ontwikkeling. Het plezier in lezen is dan ver te zoeken. Daarom is het zo belangrijk dat er in groep 3 veel voorgelezen en verteld wordt."

Door allerlei activiteiten worden de kinderen met boeken en lezen in aanraking gebracht en gestimuleerd om te lezen. Net als in groep 1 en 2 is er veel aandacht voor voorlezen. Ze kunnen voorgelezen worden door hun eigen leraar, door een andere volwassene, bijvoorbeeld een voorleesoma of -opa, maar ook door andere kinderen, bijvoorbeeld door leerlingen uit de bovenbouw. Ze kunnen ook zelf verhalen voorlezen aan een klasgenoot of knuffel. Voorlezen gebeurt bij voorkeur in kleine groepen, en interactief. Net als in groep 1 en 2 kan er sprake zijn van herhaald (voor)lezen. Kinderen proberen bijvoorbeeld een prentenboek dat eerst is voorgelezen daarna ook zelf te lezen.

In groep 3 krijgen kinderen de elementaire leeshandeling onder de knie waardoor ze in staat zijn steeds zelfstandiger teksten te lezen en niet meer vooral afhankelijk zijn van voorlezen. Er is voor kinderen in groep 3 en 4 volop gelegenheid om vrij te lezen en om te grasduinen in allerlei soorten boeken. Via de

Schrijverscentrale kan een schrijver of illustrator uitgenodigd worden in de klas. Er is een boekenrubriek in de schoolkrant en/of op de website van de school met voorleestips voor ouders en informatie over nieuwe boeken of over boeken die aansluiten bij het thema waar de kinderen mee bezig zijn. Er kan een bezoek aan de plaatselijke bibliotheek gebracht worden en aan een kinderboekenwinkel. Andere mogelijkheden zijn: meedoen met landelijke projecten zoals de Kinderboekenweek, het Voorleesontbijt, de Kinderjury en projecten van de plaatselijke bibliotheek.

Kinderen lezen ook tijdens taallessen en bij andere vakken. Door situaties te creëren waarin ze taal functioneel gebruiken, komen ze op een betekenisvolle en natuurlijke manier in aanraking met allerlei soorten zakelijke teksten, zoals informatieve teksten en instructies in de zaakvakmethode, reclamefolders, kranten, kookboeken, bouwtekeningen, en naslagwerken als een kinderwoordenboek en een atlas. Het stimuleert kinderen enorm om te lezen wanneer ze informatie uit de tekst echt nodig hebben en daadwerkelijk gaan gebruiken, voor vervolgactiviteiten of studiedoeleinden. Ze lezen bijvoorbeeld over een bepaald onderwerp om een interview voor te bereiden, als voorbereiding op een discussie, om een presentatie te houden, een werkstuk te maken, iets te koken, te bouwen of een speurtocht te doen. Ook bij het werken aan een project of thema is lezen iets vanzelfsprekends. Bij voorkeur worden er zowel zakelijke teksten als verhalen en gedichten bij betrokken.

Er worden ook allerlei activiteiten georganiseerd waardoor kinderen kunnen reageren op wat ze gelezen/bekeken hebben of op wat ze voorgelezen is, bijvoorbeeld door erover te praten en ervaringen uit te wisselen. Andere mogelijkheden zijn erover te schrijven, te tekenen, anders beeldend te werken, of drama. Bij een prentenboek dat centraal staat, kunnen leraar en leerlingen samen een verteltafel inrichten met voorwerpen die bij het verhaal passen waarmee ze het verhaal kunnen naspelen en navertellen

Funcities

Net als in groep 1/2 ervaren leerlingen in hun lokaal en op school (en buiten school) dat zakelijke teksten verschillende communicatieve functies kunnen hebben, bijvoorbeeld een opschrift in de gang, pictogrammen op een deur, een planningsbord in de klas, een briefje van school voor mee naar huis. Ze krijgen, mede door lezen in alledaagse leessituaties en door allerlei spelactiviteiten, steeds meer greep op die functies. Het spel ontwikkelt zich van doen alsof ze kunnen lezen en schrijven in groep 1/2 naar steeds meer echt lezen en schrijven in groep 3/4, en hun rollenspel ontwikkelt zich naar thematisch rollenspel waarbij ze steeds meer met elkaar en met jou als leerkracht een spelthema bedenken en uitwerken:

Tijdens spel zijn lees- en schrijfactiviteiten doelgericht en functioneel.
Voorbeelden van geschikte onderwerpen zijn:

Bij leefsituaties:

- huishoek
- keuken of kookhoek
- logeerpartijtjes met slaapkamer en logeerkamer
- op bezoek gaan bij burens of familie
- boodschappen doen voor het eten
- de verhuizing
- ziek zijn

Bij sociaal-culturele en natuurlijke wereld:

- snoepwinkel
- cadeauwinkel
- bakker
- bloemenwinkel
- supermarkt
- boekwinkel
- groenteboer
- dierentuin
- apotheek
- vliegveld
- drogist
- park
- schoenen- en tassenwinkel
- elektrische apparatenzaak

Bij (prenten)boeken:

- de boekwinkel van meneer Pen uit Pluk van de Petteflet van Annie M.G. Schmidt
- het onbewoonde eiland uit De kleine kapitein van Paul Biegel
- het piratenschip van Woeste Willem van Ingrid en Dieter Schubert

Bij de actualiteit:

- een reisbureau omdat de klas op schoolreisje gaat
- de opening van een kringloopwinkel

Juist in groep 3 en ook in groep 4 is het van belang dat kinderen blijven zien welke functies lezen en schrijven kunnen hebben. Het gevaar bestaat namelijk dat lezen en schrijven vooral schoolse activiteiten worden waarvan kinderen niet meer weten wat de zin en functie is. *“Bij nogal wat kinderen begint zo een houding te ontstaan dat lezen en schrijven activiteiten zijn die moeten, die moeilijk en vaak vervelend zijn, waarbij het altijd gaat om snel af en goed of fout”*.

Het accent bij het lezen ligt vooral op informatieve en instructieve functies: geïnformeerd worden en opdrachten, handelingen uitvoeren en ook op lezen om het verhaal te kunnen naspelen. Kinderen worden zich er ook van bewust dat je door te lezen greep kunt krijgen op je eigen gedachten en op de omringende wereld. Verder krijgen ze op school een keur aan verhalen en gedichten aangeboden. Zo ervaren ze dat je je door voorlezen en lezen kunt ontspannen, dat je kunt genieten van een verhaal of gedicht, dat het je fantasie kan prikkelen, en dat het ook kan helpen om iets te verwerken, om je emoties een plek te geven. Concrete gebeurtenissen in een verhaal of gedicht kunnen ook aanleiding zijn om na te denken over wat kinderen goed of niet goed vinden. Het lezen en voorlezen kan dan een bijdrage leveren aan het opbouwen van een eigen normen- en waardenpatroon. Geleidelijk leren de kinderen zich bewust te worden van de verschillende functies en leren ze dat inzicht te gebruiken bij het lezen. Rijmpjes, versjes en liedjes kunnen, net als in groep 1/2, in groep 3 ook nog de functie hebben om de taalontwikkeling (ook de auditieve ontwikkeling) te ondersteunen.

Taken

Kinderen voeren diverse leestaken uit: ze *lezen* ...

- Informatieve teksten, bijvoorbeeld boekjes uit de reeks Mini-Informatie, informatieve prentenboeken, ze gebruiken naslagwerken als een kinderwoordenboek of een atlas, ze zoeken een telefoonnummer op in een telefoonboek, ze lezen informatieve teksten in de zaakvakmethode, in een krant of in kindertijdschriften, of op internet.
- Instructies, bijvoorbeeld een recept, een bouwtekening, een werktekening of een handleiding, spelregels, opdrachten in een lesboek of op het bord, aanwijzingen op internet.

- Betogende teksten, bijvoorbeeld reclamefolders, ingezonden brieven in een kindertijdschrift, een oproep, een leus op een spandoek.
- Of luisteren naar verhalen, bijvoorbeeld hier-en-nu-verhalen, sprookjes, dierenverhalen, realistische verhalen en fantasieverhalen, eenvoudige historische verhalen, griezelverhalen, volkssprookjes, cultuursprookjes en realistische (avonturen)verhalen; • ze lezen of luisteren naar gedichten. Het zijn vooral verhalend-beschrijvende, ludieke en speelse gedichten, feestliederen, versjes en liedjes, rijmen die kinderen zelf opzeggen of zingen, zoals wiegeliedjes, slaapliedjes, dansliedjes, kringliedjes, aftelversjes, springliedjes, sinterklaasversjes, raadselrijmen en spotversjes. Meestal gaat het om vormvaste liedjes en gedichten: ze hebben een vast rijmschema en een vaste opbouw.

TEKSTEN

Onderwerp

De zakelijke teksten gaan over onderwerpen die dichtbij de kinderen staan, over het hier en nu of over de nabije omgeving, over nabije toekomst of een nabij verleden. De onderwerpen zijn contextgebonden en concreet. Verhalen kunnen over allerlei onderwerpen gaan, als ze maar op het niveau van de kinderen zijn uitgewerkt, bijvoorbeeld over gevoelens, dagelijkse gebeurtenissen, leven en dood, vriendschap, verliefdheid, dieren, eigenwijs zijn, dromen en wensen, fantasie en werkelijkheid, over problemen van goed en kwaad en over de natuur. Veel voorkomende inhoud van gedichten zijn: de kinderwereld van elke dag, de wereld op zijn kop en soms rechttop, dromen, wensen en vragen, dieren, natuur.

Tekststructuren en kenmerken van verhalen en gedichten

De **zakelijke teksten** hebben een **herkenbare structuur**. Ze bestaan bijvoorbeeld uit een heldere opsomming, een herkenbare chronologische beschrijving of een duidelijke beschrijving met kenmerken. Verwijzingen zijn eenvoudig en eenduidig: het is duidelijk waarnaar ze verwijzen, ze verwijzen naar iets concreets en ze staan dichtbij het woord waarnaar ze verwijzen. **Verbanden** in de tekst zijn ook eenvoudig, bijvoorbeeld door steeds terugkerende patronen of doordat ze minder denkwerk vragen. Er worden vooral **concrete signaalwoorden** gebruikt, zoals 'ochtend', 'middag' en 'avond', of 'winter', 'lente', 'zomer', 'herfst'.

In de **verhalende teksten** is het **verhaalschema eenvoudig**; ze beginnen bij het begin en hebben een gesloten einde. Er is één verhaallijn. Het vertelperspectief is overwegend auctoriaal. Meestal wordt het verhaal chronologisch verteld, zonder pauzes, vertragingen of verdichtingen, en speelt het zich binnen een betrekkelijk kort tijdsbestek af. Net als bij groep 1/2 speelt het verhaal zich af op een herkenbare plek, meestal in één of in een beperkt aantal ruimtes. Vaak wordt die ruimte expliciet gemaakt, vooral via illustraties. De hoofdfiguur is meestal een kind, maar er komen ook fantasiefiguren en sprekende dieren voor. Meestal zijn er weinig personages. De personages hebben vaak een simpel te omschrijven karakter en de contrasten en verhoudingen tussen de personages zijn duidelijk. De personages worden uiterlijk vaak expliciet gemaakt, door een beschrijving of een illustratie, en ze worden direct en indirect getypeerd. In het laatste geval moeten kinderen dus zelf afleiden hoe het personage is. Om identificatie te vergemakkelijken is het belangrijk dat de gebeurtenissen vanuit één hoofdfiguur belicht worden. De plot in de verhalen is eenvoudig. Het verhaal verloopt herkenbaar van het begin via een beperkt aantal gebeurtenissen naar het (gesloten) einde. Fantasie en werkelijkheid beginnen minder in elkaar over te lopen: geleidelijk worden beide werelden van elkaar gescheiden.

De **prentenboeken** hebben een **eenvoudige structuur**. Ze bevatten vaak duidelijke tekstpatronen, bijvoorbeeld de terugkerende vraag-antwoordsequenties in *Over een kleine mol die wil weten wie er op zijn kop gepoept heeft*: 'Wie heeft er op mijn kop gepoept? Ik? Nee!' waardoor kinderen die boeken zelf kunnen gaan lezen. Er zijn ook boeken die moeilijker zijn en die aansluiten bij thema's die in de klas aan bod komen, die door kinderen herlezen en bekeken kunnen worden.

Gedichten zijn meestal **sterk metrisch**; soms hebben ze ook een typische 'dreun'. Het rijm speelt een belangrijke rol. Er komen allerlei soorten rijm voor, maar eindrijm het meest. Er wordt veel met klanken gespeeld; klanknabootsingen bijvoorbeeld komen vaak voor. Verder wordt er veel gebruik gemaakt van herhaling, parallelie en contrast. Daardoor kunnen kinderen het gedicht ook gemakkelijker onthouden. Kinderen in groep 3/4 hebben vaak een voorkeur voor verhalende gedichten.

Stijl

De teksten hebben een duidelijke titel en een herkenbare lay-out. In de tekst worden (concrete) signaalwoorden gebruikt en signaaltekens (bijvoorbeeld aandachtstreepjes, getallen of letters om een opsomming aan te geven). Aan de illustraties is te zien om wat voor tekstsoort het gaat. De informatiedichtheid is laag en de informatie wordt overzichtelijk gepresenteerd. De teksten bestaan voornamelijk uit frequente, alledaagse woorden. Geleidelijk komen er ook schooltaalwoorden in voor. De zinnen zijn meestal enkelvoudig. Het woordgebruik is concreet. De teksten die kinderen zelf lezen, bevatten voornamelijk in het begin klankzuivere en korte woorden. In gedichten komen vooral concrete woorden voor, en ook 'vieze' woorden ('Wil je ook een broodje poep?'), overdrijvende woorden en nonsenswoorden. De bundel *Gorgelrijmen van Cees Buddingh'* bevat nonsensgedichten waar kinderen erg van kunnen genieten, ook al lijken ze misschien in eerste instantie te moeilijk voor deze leeftijdsgroep. Als er beeldspraak voorkomt, is dat net als in groep 1 en 2 meestal in de vorm van vergelijkingen met zoals of net als. Ook is er net als in teksten voor groep 1 en 2 vaak sprake van personificatie: voorwerpen en dieren worden voorgesteld als menselijke wezens.

Relatie woord – beeld

In de informatieve teksten wordt de informatie via illustraties en via tekst overgebracht. De illustraties moeten actueel, relevant en correct zijn; illustraties en tekst zijn goed op elkaar afgestemd. In schoolboeken is het van belang dat de illustraties hetzelfde niveau hebben als de tekst, en dat niet de illustraties moeilijker te begrijpen zijn dan de tekst of andersom. In andere zakelijke teksten als reclamefolders, kinderwoordenboek etc. zorgt de lay-out voor de herkenbaarheid van de tekstsoort. Denk bijvoorbeeld aan de bladspiegel, aan het kleurgebruik, de lettergrootte en het gebruik van foto's in reclamefolders. In prentenboeken kunnen tekst en beeld elkaar aanvullen. Prenten geven informatie die de woorden niet geven, ze verbeelden de tekst, maar geven ook ruimte aan de verbeelding van de kinderen. De prenten zijn meestal realistisch.

Over het geheel genomen kunnen **illustraties** die voorkomen in teksten voor groep 3 en 4 verschillende **functies** hebben: *ze kunnen...*

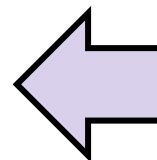
- de aandacht van de lezer wekken en vasthouden,
- de tekst concretiseren,
- bijdragen aan ordening van en coherentie in informatie in de tekst,
- lastige passages en abstracte concepten verhelderen en
- het geheugen ontlasten.

Techniek en woordenschat

In groep 3/4 leren en automatiseren leerlingen de elementaire leeshandeling, waardoor ze klankzuivere woorden vlot en accuraat leren decoderen. Ze leren lettercombinaties en klankcombinaties in niet-klankzuivere woorden herkennen. Meestal gebeurt het aanleren van de elementaire leeshandeling in de eerste helft van groep 3. Met de onderliggende elementen van de elementaire leeshandeling, de leesrichting van links naar rechts, de teken-klankkoppeling (letters leren lezen), de visuele discriminatie (letters van elkaar onderscheiden), de auditieve synthese (klanken in de goede volgorde aan elkaar plakken tot woorden) zijn de leerlingen in groep 1 en 2 al in contact gekomen via tal van speelse activiteiten. In groep 3 wordt deze lijn doorgezet. Een manier om de elementaire leeshandeling onder de knie te krijgen, is de verschillende deelvaardigheden zoals visuele discriminatie en auditieve synthese, uitsluitend cursorisch aanleren en inoefenen. Het kan ook op een manier waarbij eigen teksten van kinderen vertrekpunt zijn voor betekenisvolle lees- en schrijfactiviteiten. Kiezen voor één van beide kan tot problemen leiden. Bij de deelvaardigheidsaanpak kunnen motivatieproblemen ontstaan: kinderen hebben geen idee wat de bedoeling van de oefening is. Ook is er door het vele oefenen te weinig ruimte voor echt lezen en schrijven. Bij de tweede aanpak kan juist voor kinderen die het nodig hebben, systematische ondersteuning ontbreken. Het automatiseren van de elementaire leeshandeling blijft dan onnodig lang uit, en dat kan nadelige gevolgen hebben voor de leeshouding en voor begrip. Een combinatie van beide aanpakken heeft daarom de voorkeur. **Het gaat om een aanpak waarin je als leerkracht een balans vindt tussen betekenisvolle lees- en schrijfsituaties en tekstbegrip én het leren van de elementaire leeshandeling en het automatiseren daarvan.** Belangrijk hierbij is dat er gedifferentieerd wordt: niet alle leerlingen komen met dezelfde voorkennis groep 3 binnen en na een paar maanden in groep 3 kunnen de onderlinge verschillen groot zijn. Ook aan het begin van groep 4 loopt het technisch leesniveau uiteen.

Lees tevens de publicaties [Leer ze lezen](#) en [Technische leesvaardigheid](#) en gebruik deze handige kwaliteitskaarten voor [groep 3](#) en voor [groep 4](#)

De **woordenschat** van leerlingen wordt door een rijke leeromgeving uitgebreid met alledaagse taal en schooltaal. Leerlingen ontwikkelen een woordenschat om teksten te lezen en om erover te denken en te praten. Die woordenschat ontwikkelen ze voor een deel door het contact met teksten. In groep 3 en 4 gebeurt dat aan de ene kant doordat je als leerkracht teksten met de leerlingen bekijkt, leest en bespreekt, doordat leerlingen door voorlezen in aanraking komen met de taal in boeken en aan de andere kant doordat ze zelf lezen. In een interview in Leesgoed (2009) vertelt Adriana Bus dat juist het luisteren naar verhalen, en niet allerlei activiteiten rond woorden uit verhalen, het effect op woordenschat veroorzaken. *“Beter dan een tastbaar voorwerp of een speelsituatie, helpen de verhalen zelf om moeilijke woorden te gaan begrijpen en onthouden.”* Multimediasversies van prentenboeken zijn daarvoor, zo blijkt uit haar onderzoek, nog geschikter dan statische versies.

Begrijpen en interpreteren

Leerlingen in groep 3/4 ontwikkelen hun tekstbegrip door te luisteren naar teksten die voorgelezen worden en door zelf te lezen. Als leerkracht leer je leerlingen om hun eigen kennis en ervaringen aan de inhoud van de tekst te koppelen. Je stelt vragen en lokt reacties uit. Met die eigen kennis en ervaringen leren leerlingen om voorspellingen over de inhoud te maken, om inferenties te maken, om eigen ervaringen te vergelijken en om nieuwe informatie op te doen. Voortbouwend op groep 1/2 ontwikkelen ze hun kennis over zakelijke teksten, verhalen en gedichten. Ze leren die kennis te benutten bij het lezen.

Zo krijgen ze greep op de verschillende communicatieve functies van teksten. Ze leren ook globale tekststructuren te herkennen (bijvoorbeeld een chronologische volgorde of een vraag en een antwoord). Ze leren bijbehorende signaalwoorden en –tekens herkennen. Ze leren wat een titel is. Bij fictie leren ze onderscheid te maken tussen verhalen en gedichten. Ze ontwikkelen hun kennis over verhaalschema's verder, en hun kennis van verhaalelementen wordt bewuster en verder verfijnd. Zo leren ze dat een verhaal zich afspeelt op een bepaalde plek in een bepaalde tijd, met bepaalde personages, dat een verhaal een plot heeft en dat het realistisch of fantastisch kan zijn. Er is aandacht voor de relatie tussen tekst en beeld en in gedichten ook tussen vorm en inhoud. Kinderen ontwikkelen ook kennis van eenvoudige symboliek. Ze leren bijvoorbeeld wat het betekent wanneer een illustratie heel donker gekleurd is.

Voortbouwend op groep 1/2 wordt ook hun taalkennis verder ontwikkeld. Ze leren nieuwe begrippen om over teksten te praten, bijvoorbeeld 'punt', 'komma', 'vraagteken' en 'uitroepteken'. Er is ook aandacht voor eenvoudige beeldspraak, humor en ironie. Ze leren zich leesstrategieën eigen te maken. Belangrijk is dat ze zich bewust worden van hun leesdoel. Ze leren voorspellingen te maken over de inhoud, de tekstsoort en tekststructuren, en ze leren die ook controleren. Dit laatste wordt in leeslessen vaak vergeten. En ze leren nagaan of ze hun leesdoel bereiken.

Met behulp van hun kennis en strategieën ontwikkelen ze **tekstbegrip** op macro-, meso- en microniveau:

- Op **macroniveau** leren ze het communicatieve doel en de functie van een zakelijke tekst herkennen, ze leren het thema en de strekking van een tekst bepalen, ze leren achter de bedoeling van de schrijver te komen, ze leren de globale lijn en opbouw in een tekst te herkennen, ze leren tekstsoorten onderscheiden en ze leren op deze punten teksten met elkaar te vergelijken.
- Op **mesoniveau** leren ze relaties leggen tussen delen van de tekst. De lay-out speelt daar een rol in en bij prentenboeken is de relatie tussen beeld en tekst belangrijk. Het herkenkend kijken naar prenten ontwikkelt zich naar verkennend kijken. Kinderen ordenen de gebeurtenissen in een verhaal in de tijd, ze herkennen analogieën in situaties en gebeurtenissen, ze leggen verbanden van oorzaak en gevolg en ze leren conclusies te trekken. Ze leren dus allerlei verbanden tussen stukken tekst, opeenvolgende prenten en hun eigen kennis en ervaringen aan te brengen. Kinderen in groep 4 beginnen zich eerder op de inhoud van het verhaal te richten dan op de illustraties. Ze leren sneller tekststructuren doorzien. Ze koppelen verwijzingen aan referenten, en ze maken inferenties. Dat gebeurt niet doordat ze daar expliciet naar gevraagd wordt, maar juist door over de inhoud van de tekst te praten of door andere activiteiten naar aanleiding van de tekst.
- Op **microniveau** herkennen leerlingen specifieke informatie in de tekst, bijvoorbeeld personen, dieren, objecten en gebeurtenissen. Ze begrijpen woorden en zinnen. Er zijn ook kinderen die ervaren dat een prentenboek bijvoorbeeld niet alleen een mooi verhaal en mooie platen, maar ook een rijke verzameling woorden bevat.

Lees tevens de publicaties [De 7 pijlers van onderwijs in begrijpend lezen](#) en [leesbegrip](#)

Evalueren

Kinderen leren te reageren op de inhoud van teksten en leren deze te waarderen. Het accent ligt op het waarderen van de inhoud. Aanvankelijk gaat het net als in groep 1 en 2 om emotionele reacties. Vanaf groep 4 wordt er een begin gemaakt met praten over tekstkenmerken. Ze leren ervaringen uit te wisselen over teksten. Op basis van hun kennis van (literaire) teksten ontwikkelen kinderen waardering voor (literaire) teksten en ze leren die waardering beargumenteerd formuleren. Het werkt goed om in te

zoomen op onderdelen van het verhaal of gedicht die leerlingen geraakt hebben, waarover ze zich verwonderd hebben of die ze niet begrepen hebben. Ze leren een boek uit een collectie kiezen en ze ontwikkelen hun eigen voorkeur.

Studietechnieken

In groep 3/4 blijft herlezen een vanzelfsprekende activiteit. Ze oefenen met onderstrepen vooral om nog een keer te genieten van de tekst. Ze onderstrepen ook om iets uit de tekst te onthouden. Ze leren een tijdbalk en een woordweb te maken. Spelenderwijs leren de kinderen mondeling samenvatten. Prentenboeken en korte verhalen met een simpele lineaire structuur over een bekend onderwerp zijn hier geschikt voor. Samenvatten gebeurt voornamelijk in gesprekken met de leraar, maar ook door middel van dramatiseren, tekenen en schilderen, en ondersteund met concrete materialen. Ze leren ook spelenderwijs samenvatten in de context van schriftelijke taalvaardigheden, voornamelijk van begrijpend lezen en geleidelijk ook van schrijven. De functie van het samenvatten is eerst nog zelf-relevant: de kinderen vatten samen wat voor henzelf van belang is; ze houden geen rekening met wat voor anderen eventueel van belang is. Geleidelijk wordt het samenvatten meer tekstrelevant: de samenvatting volgt de tekst. Ze maken kennis met strategieën voor samenvatten, zoals weglaten, kiezen, samenvoegen, inkorten, vaststellen, afleiden.

Opzoeken

De activiteiten in groep 3/4 bouwen voort op die in groep 1/2: leerlingen breiden hun kennis (wat is waar te vinden) en hun vaardigheden (je weg vinden in het aanbod en bronnen) uit. Leerlingen maken kennis met de schoolbibliotheek en de openbare bibliotheek. Ze maken ook kennis met de functie en opzet van verschillende informatiebronnen zoals een woordenboek of een tijdschrift. Ze leren boeken of andere teksten te kiezen die ze graag willen lezen. Ze leren ook wie hen kan helpen bij het kiezen. Dat kunnen klasgenoten zijn, jij als leerkracht, ouders of een bibliotheekmedewerker. Bij het spelen gebruiken ze 'naslagwerken', bijvoorbeeld een reisgids. En ze leren de alfabetische volgorde.